

Historik Bahník: Nacismus byl poražen nacionalismem. Tedy něčím, co je dnes zatracováno. Nebýt toho, tak Německo vyhrálo válku

- CZ24 News | 9. května 2021

Porážka německého nacismu a obří podíl, který na ní měl ruský národ, je historický fakt, který stojí za to si připomínat, stejně jako spojení Západu a Východu proti tehdejšímu nepříteli. A potřeba je to i nyní ve vyhrocené atmosféře vztahů s Ruskou federací. Historik, publicista a pedagog Petr Bahník doporučuje sledovat německou politiku vůči Rusku. Abychom, omámení explozemi ve Vrběticích, nepřehlédli, že se přes všechnu eurorétoriku, „velcí kluci“ už v klidu dohodli a my nezůstali s poznáním, že naše ekonomické a národní zájmy nechrání nikdo a mouřenínek po vykonání služby může jít.

76. výročí konce 2. světové války spadlo do atmosféry vyhrocených vztahů s Ruskou federací, ať už ze strany České republiky kvůli kauze Vrbětice, nebo ze strany EU a ještě předtím po ostrých výročích prezidenta Joea Bidena i ze strany Spojených států. Hodí se v takové situaci vůbec připomínat hrdinství vojáků Rudé armády a její podíl na porážce nacistického Německa? Nevylepšoval by se v takovém případě obraz Ruska, který má být v tuto chvíli co nejčernější?

Myslím, že naopak, právě v té vyhrocené atmosféře to je potřeba. Rozumně, věcně, pravdivě. Mimo jiné i proto, že je nezbytné najít bázi, na které může být budováno budoucí zlepšení vztahů. A to budoucí zlepšení je logické a nutné. Nikdo rozumný nemůže chtít tohle anachronické soupeření Západ-Východ vyhrocovat do nekonečna. Nebo, co by mělo být jeho cílem? Poslední světová válka? S použitím jaderných, chemických a biologických zbraní? Opravdu jsou zodpovědní činitelé tak nezodpovědní, že mohou věřit v možnost vést nějakou omezenou válku s takovými prostředky v rukou? Doufám, že ne. Jde snad „jen“ o demonstraci síly, stmelování mocenských bloků, a obchodní zájmy. Věřím, že až odezní některé akutní otázky, jako je například dostavba plynovodu Nord Stream 2 nebo Dukovan, nastane postupná, možná dlouhotrvající, ale nutná, rekonstrukce normálních vztahů.

Samozřejmě, teď je tu kauza Vrbětice, která musí být nějakým způsobem dořešena, a její důsledky mohou trvat dlouho. Přesto. Je potřeba nespálit všechny mosty, které nás pojí. A porážka německého nacismu a obří podíl, který na ní měl ruský národ, to je historický fakt, který stojí za to si připomínat, stejně jako tehdejší spojení Západu a Východu proti tehdejšímu nepříteli. Mimochodem, když jsme u předvčerejších nepřátel, bylo by asi pro českou diplomacii dobré sledovat v nejbližších letech německou politiku vůči Rusku. Abychom, omámení explozemi ve Vrbeticích, třeba nepřehlédli, že se přes všechnu eurorétoriku „velcí kluci“ už v klidu dohodli. Abychom zkrátka nezůstali stát jako kůl v plotě s „černým Petrem“ v ruce. S poznáním, že naše ekonomické a národní zájmy nechrání nikdo, a že mouřenínek po vykonání služby může odejít ze scény. I proto je potřeba připomínat hrůzy Druhé světové války a společný boj. U nás, v Německu, na Západě i v Rusku.

Jak by měla být 2. světová válka v učebnicích dějepisu v hlavních bodech interpretována, aby co nejvěrněji popisovala, proč vznikla, jaký byl její průběh a kdo se nejvíce zasloužil o její ukončení?

Především ji potřebujeme nahlížet vlastní, českou optikou, českou zkušeností. Toho bychom se neměli vzdávat. Dám příklad: ve světové literatuře je oficiálním začátkem války německý vpád do Polska, ale pro nás Čechy přece fakticky začala už přestřelkami v pohraničí, před Mnichovským diktátem v roce 1938, a pak německou okupací. To je důležité. A dále. V roce 1925, tedy dávno před Hitlerovým nástupem k moci, probíhala Locarnská konference, poslední z mírových jednání po První světové válce. A na té konferenci Německo, po formální stránce tehdy demokratické, vyjádřilo ochotu garantovat neměnnost svých hranic jen na západě, nikoli ale na východě, zpochybnilo tedy hranice Československa (a Polska). A západní mocnosti to akceptovaly. To bylo jasné varování. Jakýsi Mnichov číslo jedna. Německu se otevřela možnost budoucí expanze na východ. Hitler to pak uskutečnil.

V pozadí byl tradiční britský strach z Ruska, který trval už od 19. století. V meziválečném období byl svým způsobem oprávněný. Idea marxistické revoluce, která ve skutečnosti vznikla na Západě a nejprve byla v roce 1917 vyvezena do Ruska, se ve dvacátých a třicátých letech stala naopak sovětským exportním artiklem a zdrojem konfliktů. Vedla k válce s Polskem v roce 1919, k podpoře nedlouhé, ale kruté vlády takzvané Maďarské republiky rad a podobně. Britové nejprve vsadili na Itálii, která měla svůj vliv rozšířit do střední Evropy a stát se protiváhou sovětského nebezpečí, Francie to ale zablokovala. Tady je asi na místě připomenout, že my jsme tehdy hráli nevďěčnou roli hlavního exponenta francouzských zájmů ve střední Evropě. Když tedy nevyšel záměr s Itálií, tak Britové modifikovali plán a začali krátkozrace podporovat návrat Německa do první ligy velmocí, čemuž Francie už neuměla – a nakonec asi ani nechtěla – zabránit. To se stalo osudným pro další vývoj směrem k politice tzv. appeasementu, čili ústupků už znacizovanému Německu, k Mnichovské konferenci a Druhé světové válce. Edvard Beneš po Mnichovu řekl na adresu francouzské politiky známou větu: „Dvacet let jsem to s nimi dělal, a oni mi provedou tohle!“

Jaké jsou důležité milníky samotného průběhu nejkrvavějšího konfliktu v dějinách lidstva?

Je jich více, ty hlavní mají ale jeden společný rys: probuzení nebo vzepětí bojové morálky vojáků i obyvatelstva napadených zemí. Připomenutí zlom v průběhu letecké bitvy o Anglii. Kapitoly válečných dějin, ve které sehráli velkou roli i čeští piloti. Po nerozhodné první fázi bitvy v srpnu 1940 zahájili Němci od září toho roku mohutné nálety na Londýn s cílem podlomit tímto terorem vůli obyvatelstva k odporu. Hitler s Göringem, velitelem německých leteckých sil, vsadili na pouštění hrůzy. Nedosáhli ničeho, naopak, Angličané se semkli a bojovali tím urputněji. Ve druhé půlce září 1940 už bylo zřejmé, že Němci rozhodující převahu nezískali a plánovanou invazi na Britské ostrovy museli navždy odložit. K ještě výraznějšímu obratu došlo na východní frontě, kde po prvotním rychlém nástupu v létě 1941 Němci pronikli do bezprostřední blízkosti Moskvy, a propadli pocitu, že mají vyhráno, Rusové však neuvěřitelným způsobem zmobilizovali síly a v prosinci zahájili protiútok, při kterém zatlačili protivníky o 200 kilometrů nazpátek. Nepadl ani tři roky obléhaný Petrohrad, tehdy zvaný Leningrad, a přelomem v průběhu celé války se pak stala drtivá porážka německých vojsk u Stalingradu v lednu 1943.

Co vyvolalo tak ohromné vzepětí bojové morálky vojáků i obyvatelstva napadených zemí i ve zmiňovaných mimořádně těžkých chvílích?

Silou, která postavila napadené národy na nohy, a která podle mého soudu porazila nacismus, bylo probuzené vlastenectví, nebo, chcete-li, nacionalismus obránců. Tedy to, co bývá dnes mnohými zatracováno jako něco, co do slušné společnosti nepatří. Ano, nacismus byl poražen nacionalismem! Nic více, nic méně. Za vágní ideály humanity bojovat nejde. Pád Francie po pouhém měsíci bojů v roce 1940 o tom svědčí dost jasně. Teprve rozhodným apelem na vlastenectví pozdvihl Charles de Gaulle ducha odporu. A stejně to bylo s ideály marxistického komunismu v Rusku. Největšímu slovanskému národu byly ve skutečnosti cizí. Když chtěl Stalin opravdu oslovit a zmobilizovat ruského ducha do války, nezbylo mu než se chopit jiných hodnot. V rozhlasovém projevu sovětského vůdce a následných novinových článcích se začal objevovat termín Velká vlastenecká válka, spojovaný do té doby s historickým bojem Rusů proti Napoleonově vpádu v roce 1812. To nebyla náhoda.

Ta dějepisná reminiscence emotivně působila a připomínala tehdejší sovětské veřejnosti, že jde o obranu vlasti, nikoli stranických pouček. Mělo to i další průvodní jevy, například na ramena důstojníků se vrátila tradiční hodnostní označení, takzvané pogony, odstraněné z Rudé armády v době Lenina a Trockého ve jménu údajné „soudružské rovnosti“. Tento detail, ten návrat nárameníků, měl opět odkazovat ke slavným vojenským tradicím Ruska – car ncar, hlavně to byla ruská armáda. Patřilo k tomu i povolení veřejných pravoslavných pobožností a účasti vojáků na nich. Něco před válkou nepředstavitelného. No a podivuhodnou epizodou byl i opakovaný Stalinův příkaz obletět letecky významná města a žehnat jim z paluby letadla ikonou Matky Boží Kazaňské. Tyhle věci měly ohromný vliv na psychiku a odhodlání k obraně. Osobně si myslím, že přispěly k přelomu ve válce a také vedly k určité změně sovětského komunismu, který začal postupně opouštět destruktivní ideu permanentní světové revoluce, což Stalinovi západoevropští marxisté vyčítali. Ale to je jiný příběh.

Zapomněli jsme ještě na něco, co by v učebnicích dějepisu v souvislosti s 2. světovou válkou nemělo chybět?

Samozřejmě že by se dalo hovořit o technických aspektech a jejich vlivu na průběh války, o mimořádném významu vstupu Spojených států do války po japonském napadení Perlového zálivu, o významu dodávek americké hmotné pomoci spojencům a podobně, ale to přenechme odborníkům,

vojenským historikům. Osobně jsem přesvědčen, že to hlavní pro vítězství nad nacismem se skutečně odehrálo v srdcích napadených národů. Ostatně, naši vojáci na západní i východní frontě by bez vlastenectví do boje nešli. Nikdo je nenutil, mohli čekat v relativním poklidu Protektorátu Čechy a Morava na postupnou likvidaci národa. Totéž platí o domácím odboji a všech, kteří ho podporovali. I o příslušnících protektorátního vládního vojska, četnictva a policie, kteří se s naprostou samozřejmostí zapojili do bojů českého povstání v květnu 1945, a o všech povstalcích, kteří na samém sklonku války riskovali a často položili životy, protože to měli za svou povinnost. Kdyby se tohle v národech Evropy neprobudilo, Německo by válku vyhrálo.

Měli bychom přijmout závěry rezoluce Evropského parlamentu z 19. 9. 2019, ve které se zodpovědnost za vznik druhé světové války přisuzuje rovným dílem jak Německu, tak Rusku?

To tedy opravdu ne. Je krátkozraké a podlé jakýmkoli způsobem relativizovat vinu Německa na vyvolání dosud nejhoršího válečného konfliktu dějin. A právě k tomu ta rezoluce směřuje. Samozřejmě, že k příčinám té války patřila i meziválečná sovětská politika: šíření marx-leninské propagandy, podpora „revolučních“ hrůzovlád a podobně. O tom už jsem hovořil výše. Ale patřila k nim třeba také velká hospodářská krize třicátých let, už zmíněná podpora části anglosaských politických kruhů v době nástupu nacismu a tak dále. Nic z toho ovšem nesmí zpochybnit zásadní aktivitu a zájem nacistického Německa na vyvolání války.

Ostatně, Hitler se s vlastními názory a záměry nijak netajil. Například Francouzi si mohli v jeho knize *Mein Kampf* přečíst, že Francie, ať v ní vládne jakýkoli režim, je pro Německo na věky nepřitelem. Tedy střetu se nešlo v dlouhodobé perspektivě vyhnout. Mimochodem, pro nás Čechy je svéráznou „poklonou“, že nás v uvedené knížce německý vůdce označuje za nejnebezpečnější Slované vůbec. Vinu Německa nelze snižovat ani tím, že před nástupem nacismu trpělo hlubokými finančními a sociálními problémy v důsledku placení vysokých válečných náhrad Francii po První světové válce. To je absurdní. Ta bída tam opravdu byla, ale ta byla leckde. Nikoho ani nenapadne, že by tehdy chudí rolníci ze Sicílie nebo Řecka vedli válku jen proto, že jsou po staletí chudí, ale když bylo několik let chudé Německo, celá Evropa si měla dělat starosti. To je optika, kterou nelze přijmout.

Zpět k té rezoluci. Nelze ji přijmout ani s odkazem na německo-sovětský pakt o neútočení ze srpna 1939 a na to navazující vpád sovětských vojsk do Polska v době, kdy čelilo německému útoku?

Obojí je samozřejmě neobhájitelné a hluboce nemorální. Ale! Obdobný pakt o neútočení mělo předtím s nacistickým Německem samo Polsko, což mu mimochodem umožnilo podíl na pomnichovské parcelaci našeho pohraničí na Těšínsku. V posledku byl tento pakt samozřejmě namířen proti Sovětům, přičemž jeho platnost vypověděli až v dubnu 1939 Němci, nikoli Poláci. Ovšem, a to je zase potřeba připomenout, oba pakty, ten německo-polský i ten německo-sovětský, byly ve skutečnosti jen nešikovnými pokusy, jak s agresivním Německem vyjít, nebo jak alespoň oddálit budoucí konflikt s ním! Byly reakcí na aktivitu německou.

Už v roce 1928 bylo mezinárodním právem odsouzeno vedení útočné války a označeno jako takzvaný „zločin proti míru“. Toho se Německo dopustilo opakovaně. Prvně to ovšem nebylo v Polsku, ale u nás. Opět nám k pochopení pomůže vlastní dějinná zkušenost. Půl roku před útokem na Polsko, v březnu 1939, vtrhla německá vojska do Československa. To už v září předchozího roku vynuceně odstoupilo Německu své pohraničí, ujišťováno signatáři Mnichovské dohody, že garantují další existenci republiky a že ztráta pohraničních okresů je daní za udržení evropského míru. Naše armáda musela na základě té dohody také zeslabit svou výzbroj. Dohoda ovšem platila jen necelých

šest měsíců, než ji porušilo Německo a republika se stala objektem jeho ozbrojené agrese. Na několika místech se dezorientovaní a v té době už chabě vyzbrojení českoslovenští vojáci snažili bránit. Šlo ze strany Německa o zřejmý „zločin proti míru“ a vlastně skutečný začátek války. O viníkovi není pochyb. Okupace Československa, respektive českých zemí, byla pak zdůvodňována vynuceným a z právního hlediska zcela irrelevantním přípisem prezidenta Háchy, vyjadřujícím ochotu poddat se Hitlerovi. Hácha samozřejmě neměl na nic takového pravomoc. Krátce: přímá odpovědnost za vyvolání Druhé světové války náleží Německu a nikomu jinému.

Němci u nás zabili 360 tisíc lidí, připravili o život velkou část české inteligence. A nebyt druhé světové války, nedostali bychom se nejspíš do sféry vlivu Sovětského svazu. Čím to, že naše vztahy s Německem jsou už po mnoho let na dobré úrovni a tehdejší události je ani trochu nezatěžují? Přispívá k tomu i s lety se trochu posouvající historický výklad toho, co se tehdy odehrávalo?

To je výsledkem více faktorů. Hlavní roli hraje hospodářská síla Německa a jeho ekonomický vliv u nás. Díky tomu celkem ochotně posloucháme, takže není důvod ke konfliktům. Jak v 16. století trefně napsal německý náboženský reformátor Martin Luther: „Když budete plnit ďáblovu vůli, bude i on mírný jako beránek!“ Ve skutečnosti by stížností na chování poválečné i současné německé politiky vůči nám mohly být stohy, otázkou reparací počínaje, přes účast NDR na vpádu vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968, neochotu SRN vydávat válečné zločince a tak dále... A současným bonbonkem na dortu je vnucování „kvót na uprchlíky“ a všelijaké peskování těch českých politiků, kteří si ještě dovolí nesměle hovořit o našich národních zájmech. A permanentně přitom probíhá mediální relativizace té odpovědnosti Německa za válku a nacismus. Já můžu vždycky vyletět z kůže, když v médiích slyším obludné spojení „polské koncentrační tábory“. Žádné polské koncentráky neexistovaly, existovaly jen koncentráky, které Němci zřídili na území okupovaného Polska, a ve kterých zemřely mimo Židů také zástupy Poláků. Říkat „polské koncentrační tábory“ je zlá schválnost, relativizující vinu Německa. Ostatně, z médií známe také oblíbený dvojí metr, když nějaký zlý čin minulosti provedla sovětská moc, třeba už zmíněnou invazi k nám roku 68, tak neslyšíme, že to udělali sovětské komunisty, ale „Rusáci“, tedy kolektivní vina jak vyšitá – viníkem byli možná i Puškin a Čajkovskij. Zato, když se mluví o Druhé světové válce a jejích zločinech, jsou jako viníci označováni nacisté, nikoli Němci.

Proč se mnozí lidé u nás k tomuto dvojímu metru snižují?

To už je takový úsměvný folklor naší současnosti, odrážející německý vliv. Ale, aby mi bylo dobře rozuměno, nehoruji pro to, aby se v Němcích donekonečna pěstoval pocit viny za Druhou válku, ale za pochopení principu. Je to nešťastná pýcha, která ve stále nových hávech ovlivňuje německé chápání sebe sama i svých sousedů. Nedávno jsem slyšel vtip, který povahu a rozměr problému ilustruje. V tom vtipu Němec žádá Čecha o odpuštění minulých vin, což už samo je situace možná jen v anekdotě, no a Čech se zeptá: „Vyber si, jestli ti mám odpustit Druhou světovou válku, nebo to všechno před tím!“ Bylo by opravdu třeba, aby si Němci uvědomili, proč, navzdory své snaživosti a pílí, v minulosti udělali a i dnes dělají tolik věcí špatně. Bylo by skvělé, kdyby to pochopili, bez Německa se totiž Evropa nehne z místa. I my potřebujeme vnitřně silné a statečné Německo, ne zamindrákovaného pruského četníka, který se smí vytahovat tak leda na Čechy a Poláky. A samozřejmě, jak už jsem zmínil, potřebujeme také normální vztahy s Ruskem. My Češi, i celá Evropa.

Může v Česku a především v Praze naopak odeznít vlna protiruské hysterie, která se týká i připomínání druhé světové války, ať už odstraňováním pomníku maršála Koněva nebo naopak vystavěním památníku Vlasovcům? Co by se muselo stát, když nadávat na Rusko

dlouhodobě frčí?

Já věřím, že to pomalu odezní. Rozumnost je jednou z našich tichých, ale reálných ctností. Tedy aspoň většiny našeho národa, o žoldnérích a excentricích nemluvím. Jedním z důvodů šíření té hysterie, a vytváření obrazu nepřítele v médiích, je možná i snaha zakrýt některé stále zřetelnější nedostatky Evropské unie a umlčet její kritiky. Vždyť, kdo by se zlobil na bruselskou byrokracii tváří v tvář ozbrojenému agresorovi z Východu? V každém případě je to jednostranný pohled a že je každá jednostrannost v politice nesmyslná, to tuší každý, kdo se nad věcí zamyslí hlouběji. Je potřeba chladné hlavy a racionality. Tu samozřejmě nelze najít v oněch soubojích o pomníky, které jste zmínil. Pokud mělo být odstranění Koněvovy sochy jakýmsi vyrovnáním se s érou komunistické diktatury, pak přišlo trochu pozdě, minimálně o třicet let.

Mimochodem, zajímalo by mě, jestli někdo z našich opožděných, t-shirtových antikomunistů a bouračů starých pomníků protestoval proti nedávnému vztyčení fungl nového pomníku Karlu Marxovi v německém Trevíru. To je totiž skutečný výsměch obětem totalit. Pokud jde o ty „Vlasovce“, čili tzv. „Ruskou osvobozenickou armádu“, mám pocit, že nám, Čechům, nepřísluší interpretace jejich osudu a činů, můžeme o nich myslím hovořit a psát jen faktograficky. Je skutečností, že kdyby vedení Pražského povstání v květnu 1945 v určité fázi nepřijalo pomoc Vlasovců, Němci by povstalce utopili v krvi. Stejně tak je ale faktem, že do Vlasovovy armády byly zařazeny oddíly, které se ve službě Německu prokazatelně dopouštěly neuvěřitelných zvěstev, například při potlačování Varšavského povstání v létě 1944, tzv. Kamiňského brigáda. Zhodnocení jejich role, viny, motivů...to je věcí odborné diskuse v Rusku, ne u nás. My k tomu nemáme mnoho co říci. A pomník? Leda pomník všem nešťastně padlým obětem války.

Je pro lidstvo druhá světová válka už jen dávnou minulostí, nebo ho ovlivňuje doposud? Odstrašují její hrůzy světové velmoci od podobného konfliktu?

Ta válka se odehrála v době historicky nedávné, pro moje rodiče to byla součást života, ale mladším generacím se zdá, jako by to bylo v pravěku. Možná je to tak dobře, je to nějaká automatická psychohygiena, způsobující, že na ošklivé věci se rádo kolektivně zapomíná. Má to ale nebezpečí, že se pak snadněji ta minulost falšuje a manipuluje. Pokud jde o ty hrůzy, obávám se, že neodstrašují dost. Že už jsme v Evropě zapomněli, jak vypadá skutečné utrpení z blízka. Jak vypadá každodenní bolest, smrt nejbližších osob, dětí...Jak vypadají sadisté a šílenci puštění v časech válek z řetězů. Jak to vypadá, když se zhmotní představy z hororů. Snad si to kormidelníci světové politiky uvědomí a neuvrhnou nás do něčeho podobného.

Zdroj: <https://www.parlamentnilisty.cz/>